Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 29ης Ιουλίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία (ΕΕ) 2015/2302 – Οργανωμένα ταξίδια και συνδεδεμένοι ταξιδιωτικοί διακανονισμοί – Άρθρο 12 – Δικαίωμα καταγγελίας σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού – Δικαίωμα πλήρους επιστροφής των ποσών που καταβλήθηκαν για το πακέτο – Αναπόφευκτες και έκτακτες περιστάσεις – Πανδημία COVID-19 – Άρθρο 17 – Αφερεγγυότητα του διοργανωτή ταξιδίων – Εγγύηση επιστροφής του συνόλου των καταβληθέντων ποσών – Υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή – Αρχή της ίσης μεταχείρισης»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-771/22 και C-45/23,

με αντικείμενο δύο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλαν το Bezirksgericht für Handelssachen Wien (ειρηνοδικείο Βιέννης, αρμόδιο για εμπορικές υποθέσεις, Αυστρία) (C-771/22) και το Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel (ολλανδόφωνο δικαστήριο επιχειρηματικών διαφορών Βρυξελλών, Βέλγιο) (C-45/23), με αποφάσεις της 17ης Οκτωβρίου 2022 και της 19ης Ιανουαρίου 2023, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 19 Δεκεμβρίου 2022 και στις 31 Ιανουαρίου 2023, αντιστοίχως, στο πλαίσιο των δικών

Bundesarbeitskammer

κατά

HDI Global SE (C-771/22),

και

A,

B,

C,

D

κατά

MS Amlin Insurance SE (C-45/23),

* Γλώσσες διαδικασίας: η γερμανική και η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal (εισηγήτρια), πρόεδρο τμήματος, K. Lenaerts, Πρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του δευτέρου τμήματος, F. Biltgen, J. Passer και M. L. Arastey Sahún, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: L. Medina

γραμματέας: A. Lamote, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 7ης Δεκεμβρίου 2023,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– το Bundesarbeitskammer, εκπροσωπούμενο από τον S. Schumacher, Rechtsanwalt,

– η HDI Global SE, εκπροσωπούμενη από τους M. A. Gütlbauer, M. Pichlmair και S. Sighartsleitner, Rechtsanwälte,

– οι A, B, C και D, εκπροσωπούμενοι από τις E. Loubris και J. Vanermen, advocaten,

– η MS Amlin Insurance SE, εκπροσωπούμενη από τον J. Van Bellinghen, advocaat,

– η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον S. Baeyens, τον P. Cottin και την C. Pochet,

– η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις J. F. Kronborg και C. Maertens,

– η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Ζ. Χατζηπαύλου, τον Κ. Γεωργιάδη και τις Χ. Κοκκόση, Κ. Κώνστα και Α. Μαγριππή,

– το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκπροσωπούμενο από τους M. Menegatti και I. Terwinghe,

– το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τους N. Brzezinski και S. Emmerechts,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον B.-R. Killmann και τις I. Rubene και F. van Schaik,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 7ης Μαρτίου 2024,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 17 της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2302 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με τα οργανωμένα ταξίδια και τους συνδεδεμένους ταξιδιωτικούς διακανονισμούς, η

οποία τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 και την οδηγία 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και καταργεί την οδηγία 90/314/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2015, L 326, σ. 1).

2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο δύο ενδίκων διαφορών μεταξύ, αντιστοίχως, του Bundesarbeitskammer (ομοσπονδιακού εργατικού επιμελητηρίου, Αυστρία), το οποίο υπεισήλθε στα δικαιώματα ενός ταξιδιώτη, και της HDI Global SE, ασφαλίστριας εταιρίας του διοργανωτή ταξιδίων με τον οποίον είχε συμβληθεί ο ταξιδιώτης αυτός (C-771/22), και των A, B, C και D, λοιπών τεσσάρων ταξιδιωτών, και της MS Amlin Insurance SE, ασφαλίστριας εταιρίας του διοργανωτή ταξιδίων με τον οποίο είχαν συμβληθεί οι τέσσερις αυτοί ταξιδιώτες (C-45/23), με αντικείμενο την άρνηση των εν λόγω ασφαλιστικών εταιριών να επιστρέψουν στους ταξιδιώτες, μετά την πτώχευση των εν λόγω διοργανωτών ταξιδίων, τα ποσά που είχαν καταβάλει.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η οδηγία 90/314/ΕΟΚ

3 Το άρθρο 4, παράγραφος 6, της οδηγίας 90/314/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 1990, για τα οργανωμένα ταξίδια και τις οργανωμένες διακοπές και περιηγήσεις (ΕΕ 1990, L 158, σ. 59), προέβλεπε τα εξής:

«Σε περίπτωση που ο καταναλωτής καταγγείλει τη σύμβαση σύμφωνα με την παράγραφο 5 ή, για οιονδήποτε λόγο, άνευ υπαιτιότητας του καταναλωτή, ο διοργανωτής ματαιώσει το οργανωμένο ταξίδι πριν από τη συμφωνηθείσα ημερομηνία αναχώρησης, ο καταναλωτής δικαιούται να απαιτήσει:

α) είτε ένα άλλο οργανωμένο ταξίδι ιδίας ή ανώτερης ποιότητας, εφόσον ο διοργανωτής ή/και ο πωλητής μπορεί να του το προτείνει. Αν το προσφερόμενο οργανωμένο ταξίδι είναι κατώτερης ποιότητας, ο διοργανωτής υποχρεούται να καταβάλει στον καταναλωτή τη διαφορά τιμής·

β) είτε να ζητήσει την επιστροφή το συντομότερο δυνατό των καταβληθέντων από αυτόν ποσών βάσει της σύμβασης.

[…]»

4 Το άρθρο 7 της οδηγίας όριζε τα εξής:

«Ο διοργανωτής ή/και ο πωλητής, που είναι συμβαλλόμενα μέρη στη σύμβαση, αποδεικνύουν ότι διαθέτουν επαρκείς εγγυήσεις κατάλληλες να εξασφαλίσουν, σε περίπτωση αφερεγγυότητας ή πτώχευσης, την επιστροφή των καταβληθέντων και τον επαναπατρισμό του καταναλωτή.»

Η οδηγία 2015/2302

5 Οι αιτιολογικές σκέψεις 1 έως 3, 39 και 40 της οδηγίας 2015/2302 έχουν ως εξής:

«(1) Η οδηγία [90/314] […] θεσπίζει ορισμένα σημαντικά δικαιώματα των καταναλωτών όσον αφορά τα οργανωμένα ταξίδια, ιδίως σχετικά με τις απαιτήσεις πληροφόρησης, την ευθύνη των εμπόρων ταξιδιωτικών υπηρεσιών όσον αφορά την εκτέλεση του πακέτου και την προστασία κατά της αφερεγγυότητας ενός διοργανωτή ή πωλητή. Ωστόσο, είναι απαραίτητη η προσαρμογή του νομοθετικού πλαισίου στις εξελίξεις της αγοράς, ούτως ώστε να είναι καταλληλότερο για την εσωτερική αγορά, να αρθούν οι ασάφειες και να καλυφθούν τα νομοθετικά κενά.

(2) Ο τουρισμός παίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομία της [Ευρωπαϊκής] Ένωσης και τα οργανωμένα ταξίδια, οι οργανωμένες διακοπές και οι οργανωμένες περιηγήσεις (“πακέτα”) αντιπροσωπεύουν σημαντικό ποσοστό της ταξιδιωτικής αγοράς. Από την έκδοση της οδηγίας [90/314], στην αγορά αυτή έχουν επέλθει σημαντικές αλλαγές. Πέραν των παραδοσιακών αλυσίδων διανομής, το διαδίκτυο καθίσταται ολοένα και πιο σημαντικό μέσο για την παροχή ή την πώληση ταξιδιωτικών υπηρεσιών. Οι ταξιδιωτικές υπηρεσίες δεν συνδυάζονται μόνον ως παραδοσιακά προκαθορισμένα πακέτα, αλλά συχνά συνδυάζονται με εξατομικευμένο τρόπο. Πολλοί από αυτούς τους συνδυασμούς ταξιδιωτικών υπηρεσιών βρίσκονται νομικά σε γκρίζα ζώνη ή σαφώς δεν καλύπτονται από την οδηγία [90/314]. Η παρούσα οδηγία έχει ως στόχο την προσαρμογή του πεδίου προστασίας, ώστε να ληφθούν υπόψη οι εν λόγω εξελίξεις, την αύξηση της διαφάνειας και την ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου για τους ταξιδιώτες και τους εμπόρους.

(3) Το άρθρο 169 παράγραφος 1 και το άρθρο 169 παράγραφος 2 στοιχείο α) [ΣΛΕΕ] ορίζουν ότι η Ένωση οφείλει να συμβάλλει στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, με μέτρα που θεσπίζει σύμφωνα με το άρθρο 114 ΣΛΕΕ.

[…]

(39) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι ταξιδιώτες που αγοράζουν ένα πακέτο προστατεύονται πλήρως κατά της αφερεγγυότητας του διοργανωτή. Τα κράτη μέλη στα οποία είναι εγκατεστημένοι οι διοργανωτές θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι διοργανωτές παρέχουν εγγύηση για την επιστροφή του συνόλου των ποσών που έχουν καταβάλει οι ταξιδιώτες ή έχουν καταβληθεί εκ μέρους τους και, στον βαθμό που το πακέτο περιλαμβάνει τη μεταφορά ταξιδιωτών, για τον επαναπατρισμό των ταξιδιωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας των διοργανωτών. Εντούτοις, θα πρέπει να προσφέρεται στους ταξιδιώτες η δυνατότητα συνέχισης του πακέτου. Ενώ διατηρούν διακριτική ευχέρεια ως προς τον τρόπο με τον οποίο ρυθμίζεται η προστασία κατά της αφερεγγυότητας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι η εν λόγω προστασία είναι αποτελεσματική. Η αποτελεσματικότητα σημαίνει ότι η προστασία θα πρέπει να είναι διαθέσιμη αμέσως στις περιπτώσεις που, συνεπεία των προβλημάτων ρευστότητας του διοργανωτή, οι ταξιδιωτικές υπηρεσίες δεν εκτελούνται ή δεν θα εκτελεστούν ή θα εκτελεστούν μερικώς ή σε περιπτώσεις που οι πάροχοι υπηρεσιών απαιτούν από τους ταξιδιώτες να πληρώσουν για τις υπηρεσίες αυτές. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μπορούν να απαιτούν από τους διοργανωτές να παρέχουν στους ταξιδιώτες πιστοποιητικό που θεμελιώνει άμεση αξίωση έναντι του παρόχου της προστασίας κατά της αφερεγγυότητας.

(40) Για να είναι αποτελεσματική η προστασία κατά της αφερεγγυότητας, θα πρέπει να καλύπτει τα προβλέψιμα ποσά των πληρωμών που θίγονται από την αφερεγγυότητα του διοργανωτή και, κατά περίπτωση, το προβλέψιμο κόστος των επαναπατρισμών. Αυτό σημαίνει ότι η προστασία θα πρέπει να είναι επαρκής για να καλύπτει όλες τις προβλέψιμες πληρωμές που γίνονται από ή για λογαριασμό ταξιδιωτών για πακέτα σε περίοδο αιχμής, λαμβάνοντας υπόψη την περίοδο μεταξύ της είσπραξης των εν λόγω πληρωμών και της ολοκλήρωσης του ταξιδιού ή των διακοπών, καθώς και, κατά περίπτωση, το προβλέψιμο κόστος των επαναπατρισμών. Κατά γενικό κανόνα, αυτό σημαίνει ότι η ασφάλεια πρέπει να καλύπτει επαρκώς υψηλό ποσοστό του κύκλου εργασιών του διοργανωτή σε ό,τι αφορά τα πακέτα και ότι ενδέχεται να εξαρτάται από παράγοντες όπως το είδος των πωληθέντων πακέτων, περιλαμβανομένου του μέσου μεταφοράς, τον ταξιδιωτικό προορισμό και τους νομικούς περιορισμούς ή τις δεσμεύσεις του διοργανωτή σε ό,τι αφορά τα ποσά των προπληρωμών που μπορεί να δεχθεί και τη χρονική στιγμή της πραγματοποίησής τους πριν από την έναρξη του πακέτου. Παρότι η αναγκαία κάλυψη μπορεί να υπολογίζεται βάσει των πλέον πρόσφατων επιχειρηματικών δεδομένων, για παράδειγμα βάσει του κύκλου εργασιών του τελευταίου οικονομικού έτους, οι διοργανωτές θα πρέπει να υποχρεούνται να προσαρμόζουν την προστασία κατά της αφερεγγυότητας σε περίπτωση αυξημένων κινδύνων, μεταξύ άλλων σε περίπτωση σημαντικής αύξησης των πωλήσεων πακέτων. Εντούτοις, για την αποτελεσματική προστασία κατά της αφερεγγυότητας δεν θα πρέπει να λαμβάνονται υποχρεωτικά υπόψη ιδιαίτερα αμυδροί κίνδυνοι, για παράδειγμα η ταυτόχρονη αφερεγγυότητα αρκετών από τους μεγαλύτερους διοργανωτές, όταν η εν λόγω πράξη θα επηρέαζε δυσανάλογα το κόστος της προστασίας, εις βάρος της αποτελεσματικότητάς της. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η εγγύηση όσον αφορά τις επιστροφές χρημάτων μπορεί να είναι περιορισμένη.»

6 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2015/2302, το οποίο επιγράφεται «Αντικείμενο», προβλέπει τα εξής:

«Στόχος της παρούσας οδηγίας είναι να συμβάλλει στην ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και στην επίτευξη υψηλού και όσο το δυνατόν ομοιόμορφου επιπέδου προστασίας των καταναλωτών με την προσέγγιση ορισμένων πτυχών των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών όσον αφορά τις συμβάσεις μεταξύ των ταξιδιωτών και των εμπόρων ταξιδιωτικών υπηρεσιών για τα οργανωμένα ταξίδια και τους συνδεδεμένους ταξιδιωτικούς διακανονισμούς.»

7 Το άρθρο 3 της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Ορισμοί», προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

1. ως “ταξιδιωτική υπηρεσία” νοείται:
   α) η μεταφορά επιβατών·
   β) η παροχή καταλύματος που δεν αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της μεταφοράς επιβατών και δεν παρέχεται για σκοπούς κατοικίας·
   γ) η ενοικίαση αυτοκινήτων, άλλων μηχανοκίνητων οχημάτων […]
   δ) τυχόν άλλες τουριστικές υπηρεσίες που δεν είναι αναπόσπαστο τμήμα της ταξιδιωτικής υπηρεσίας κατά την έννοια των στοιχείων α), β) ή γ)·

[…]».

8 Το άρθρο 5 της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Πληροφορίες πριν από τη σύναψη της σύμβασης», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, πριν δεσμευθεί ο ταξιδιώτης με σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού ή με οποιαδήποτε αντίστοιχη προσφορά, ο διοργανωτής και, όταν το πακέτο πωλείται μέσω πωλητή, επίσης ο πωλητής παρέχουν στον ταξιδιώτη τις σχετικές τυποποιημένες πληροφορίες μέσω του σχετικού εντύπου ως έχει στο παράρτημα Ι μέρος Α ή Β και, εφόσον αφορούν το πακέτο, τις ακόλουθες πληροφορίες […]».

9 Το άρθρο 11 της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Τροποποίηση άλλων όρων της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού», προβλέπει τα εξής:

«[…]

2. Εάν, πριν από την έναρξη του πακέτου, ο διοργανωτής υποχρεωθεί να τροποποιήσει, σε σημαντικό βαθμό, οποιοδήποτε από τα κύρια χαρακτηριστικά των ταξιδιωτικών υπηρεσιών, όπως αναφέρονται στο άρθρο 5 παράγραφος 1 πρώτο εδάφιο στοιχείο α), ή αδυνατεί να εκπληρώσει τις ειδικές απαιτήσεις, όπως αναφέρονται στο άρθρο 7 παράγραφος 2 στοιχείο α), ή προτείνει να αυξήσει την τιμή του πακέτου κατά ποσοστό που υπερβαίνει το 8 % σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 2, ο ταξιδιώτης δύναται εντός εύλογης προθεσμίας που τάσσει ο διοργανωτής:

α) να αποδεχτεί την προτεινόμενη τροποποίηση· ή

β) να καταγγείλει τη σύμβαση χωρίς την καταβολή χρέωσης καταγγελίας.

Εάν ο ταξιδιώτης καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού, τότε ο ταξιδιώτης δύναται να δεχθεί άλλο πακέτο εφόσον αυτό προσφέρεται από τον διοργανωτή, ει δυνατόν ισοδύναμης ή ανώτερης ποιότητας.

[…]

5. Σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού σύμφωνα με το στοιχείο β) του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου και αν ο ταξιδιώτης δεν δεχθεί άλλο πακέτο, ο διοργανωτής υποχρεούται να επιστρέψει όλα τα ποσά που έλαβε από ή εκ μέρους του ταξιδιώτη χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και, σε κάθε περίπτωση, το αργότερο εντός 14 ημερών από την καταγγελία της σύμβασης. […]»

10 Το άρθρο 12 της οδηγίας 2015/2302, το οποίο επιγράφεται «Καταγγελία της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού και δικαίωμα υπαναχώρησης πριν από την έναρξη του πακέτου», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ο ταξιδιώτης μπορεί να καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού ανά πάσα στιγμή πριν από την έναρξη του πακέτου. Αν ο ταξιδιώτης καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού δυνάμει της παρούσας παραγράφου, μπορεί να του ζητηθεί η καταβολή εύλογης και δικαιολογημένης χρέωσης καταγγελίας στον διοργανωτή. […]

2. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 1, ο ταξιδιώτης έχει το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού πριν από την έναρξη του πακέτου χωρίς την καταβολή

οποιασδήποτε χρέωσης καταγγελίας σε περίπτωση αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν, οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου ή επηρεάζουν σημαντικά τη μεταφορά των επιβατών στον προορισμό. Σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο, ο ταξιδιώτης δικαιούται την πλήρη επιστροφή όλων των ποσών που κατέβαλε για το πακέτο, αλλά δεν δικαιούται πρόσθετη αποζημίωση.

3. Ο διοργανωτής δύναται να καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού και να επιστρέψει στον ταξιδιώτη το σύνολο των ποσών που κατέβαλε για το πακέτο, αλλά δεν υποχρεούται να καταβάλει πρόσθετη αποζημίωση, εάν:

[…]

β) ο διοργανωτής δεν είναι σε θέση να εκτελέσει τη σύμβαση λόγω αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων και κοινοποιήσει στον ταξιδιώτη την καταγγελία της σύμβασης χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση πριν από την έναρξη του πακέτου.

4. Ο διοργανωτής πραγματοποιεί τις επιστροφές που απαιτούνται σύμφωνα με τις παραγράφους 2 και 3 ή, σε ό,τι αφορά την παράγραφο 1, επιστρέφει κάθε ποσό που έχει καταβληθεί από ή εκ μέρους του ταξιδιώτη για το πακέτο μείον την κατάλληλη χρέωση καταγγελίας. Οι επιστροφές των εν λόγω ποσών στον ταξιδιώτη πραγματοποιούνται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και, σε κάθε περίπτωση, το αργότερο εντός 14 ημερών μετά την καταγγελία της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού.

[…]»

11 Το άρθρο 17 της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Αποτελεσματικότητα και πεδίο εφαρμογής της προστασίας κατά της αφερεγγυότητας», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι διοργανωτές που είναι εγκατεστημένοι στο έδαφός τους παρέχουν εγγύηση για την επιστροφή του συνόλου των ποσών που έχουν καταβληθεί από ή για λογαριασμό των ταξιδιωτών, στον βαθμό που οι σχετικές υπηρεσίες δεν εκτελούνται λόγω αφερεγγυότητας των διοργανωτών. Εφόσον η μεταφορά επιβατών περιλαμβάνεται στη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού, οι διοργανωτές παρέχουν επίσης εγγύηση για τον επαναπατρισμό των ταξιδιωτών. Μπορεί να προσφέρεται η δυνατότητα συνέχισης του πακέτου.

[…]

2. Η εγγύηση της παραγράφου 1 είναι αποτελεσματική και καλύπτει τις ευλόγως προβλέψιμες δαπάνες. Καλύπτει τα ποσά των πληρωμών που καταβλήθηκαν από ή για λογαριασμό των ταξιδιωτών αναφορικά με πακέτα, λαμβανομένης υπόψη της διάρκειας της περιόδου μεταξύ της είσπραξης των προκαταβολών και των τελικών πληρωμών και της ολοκλήρωσης των πακέτων καθώς και του εκτιμώμενου κόστους των επαναπατρισμών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του διοργανωτή.

[…]

4. Όταν η εκτέλεση του πακέτου επηρεάζεται από την αφερεγγυότητα του διοργανωτή, η εγγύηση ενεργοποιείται χωρίς επιβάρυνση για να διασφαλιστούν οι επαναπατρισμοί και, εφόσον είναι αναγκαίο, για τη χρηματοδότηση της διαμονής πριν από τον επαναπατρισμό.

5. Για τις ταξιδιωτικές υπηρεσίες που δεν εκτελέστηκαν, οι επιστροφές πραγματοποιούνται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά από αίτημα του ταξιδιώτη.»

12 Το παράρτημα I, μέρος A, της οδηγίας 2015/2302, το οποίο επιγράφεται «Έντυπο βασικών πληροφοριών για συμβάσεις οργανωμένου ταξιδιού όπου είναι δυνατή η χρήση ηλεκτρονικού συνδέσμου», παραθέτει, υπό τη μορφή κειμένου εντός πλαισίου, το περιεχόμενο του εν λόγω εντύπου και προβλέπει ότι ο ταξιδιώτης, ακολουθώντας έναν ηλεκτρονικό σύνδεσμο, λαμβάνει τις εξής πληροφορίες:

«Βασικά δικαιώματα βάσει της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2302

[…]

– Σε περίπτωση που ο διοργανωτής ή, σε ορισμένα κράτη μέλη, ο πωλητής καθίστανται αφερέγγυοι, επιστρέφονται οι πληρωμές. […]

[…]»

13 Το παράρτημα I, μέρος B, της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Έντυπο βασικών πληροφοριών για συμβάσεις οργανωμένου ταξιδιού που αφορούν διαφορετικές περιπτώσεις από αυτές που καλύπτονται από το μέρος Α», παραθέτει, υπό τη μορφή κειμένου εντός πλαισίου, το περιεχόμενο του εν λόγω εντύπου και περιλαμβάνει τα ίδια βασικά δικαιώματα με εκείνα που προβλέπει το μέρος Α του παραρτήματος I της οδηγίας.

Το αυστριακό δίκαιο

14 Το άρθρο 3 της Verordnung der Bundesministerin für Digitalisierung und Wirtschaftsstandort über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (απόφασης του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Ψηφιοποίησης και Επιχειρηματικότητας περί των οργανωμένων ταξιδιών και των συνδεδεμένων ταξιδιωτικών διακανονισμών), της 28ης Σεπτεμβρίου 2018 (BGBl. II, 260/2018), προβλέπει τα εξής:

«(1) Τα πρόσωπα που είναι εξουσιοδοτημένα να παρέχουν ταξιδιωτικές υπηρεσίες διασφαλίζουν ότι επιστρέφονται στον ταξιδιώτη:

1) τα ήδη καταβληθέντα χρηματικά ποσά (προκαταβολές και εξοφλήσεις υπολοίπου), εφόσον, λόγω της αφερεγγυότητας του προσώπου που είναι εξουσιοδοτημένο να παρέχει ταξιδιωτικές υπηρεσίες, οι ταξιδιωτικές υπηρεσίες δεν παρασχέθηκαν καθόλου ή παρασχέθηκαν μόνον εν μέρει ή αν ο φορέας παροχής υπηρεσιών απαιτεί από τον ταξιδιώτη να του καταβάλει τα ποσά αυτά,

[2]) τα αναγκαία έξοδα για τον επαναπατρισμό και, εφόσον είναι απαραίτητο, τα έξοδα διαμονής πριν από τον επαναπατρισμό, τα οποία προέκυψαν λόγω της αφερεγγυότητας του διοργανωτή του ταξιδιού ή, σε περίπτωση ευθύνης για τη μεταφορά προσώπων, του πωλητή συνδεδεμένων ταξιδιωτικών διακανονισμών, και

[3]) ενδεχομένως, τα αναγκαία έξοδα για τη συνέχιση του οργανωμένου ταξιδιού ή του συνδεδεμένου ταξιδιωτικού διακανονισμού. […]»

15 Το άρθρο 10 του Bundesgesetz über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (Pauschalreisegesetz – PRG) (ομοσπονδιακού νόμου περί των οργανωμένων ταξιδιών και των συνδεδεμένων ταξιδιωτικών διακανονισμών), της 24ης Απριλίου 2017 (BGBl. I, 50/2017), ορίζει τα εξής:

«(1) Ο ταξιδιώτης μπορεί να καταγγείλει αναιτιολόγητα τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού ανά πάσα στιγμή πριν από την έναρξη του πακέτου. Σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού από τον ταξιδιώτη σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο, ο διοργανωτής ταξιδίων μπορεί να απαιτήσει την καταβολή εύλογης και δικαιολογημένης αποζημίωσης. Η σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού μπορεί να καθορίζει εύλογη τυποποιημένη χρέωση καταγγελίας, η οποία υπολογίζεται με βάση το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ της καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού και της προγραμματισμένης έναρξης του τελευταίου, καθώς και με βάση την αναμενόμενη εξοικονόμηση κόστους και τα αναμενόμενα έσοδα από την εναλλακτική αξιοποίηση των ταξιδιωτικών υπηρεσιών. Εάν δεν έχει καθορισθεί συμβατικά εύλογη τυποποιημένη χρέωση καταγγελίας, το ύψος της αποζημίωσης πρέπει να αντιστοιχεί στην τιμή του πακέτου μείον την εξοικονόμηση κόστους και τα έσοδα από την εναλλακτική αξιοποίηση των ταξιδιωτικών υπηρεσιών. Κατόπιν αιτήματος του ταξιδιώτη, ο διοργανωτής ταξιδίων οφείλει να αιτιολογήσει το ύψος της αποζημίωσης.

(2) Με την επιφύλαξη του δικαιώματος καταγγελίας σύμφωνα με την παράγραφο 1, ο ταξιδιώτης μπορεί να καταγγείλει αζημίως τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού πριν από την έναρξη του πακέτου σε περίπτωση αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν, οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου ή τη μεταφορά των επιβατών στον προορισμό. Σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο, ο ταξιδιώτης δικαιούται την πλήρη επιστροφή του συνόλου των ποσών που κατέβαλε για το πακέτο, αλλά δεν δικαιούται πρόσθετη αποζημίωση.

[…]

(4) Σε περίπτωση καταγγελίας σύμφωνα με τις προηγούμενες παραγράφους, ο διοργανωτής ταξιδίων οφείλει να επιστρέψει στον ταξιδιώτη αμελλητί και, σε κάθε περίπτωση, εντός 14 ημερών από την παραλαβή της δήλωσης καταγγελίας το σύνολο των ποσών που έλαβε από ή εκ μέρους του ταξιδιώτη για το πακέτο, μείον, σε περίπτωση καταγγελίας σύμφωνα με την παράγραφο 1, την προβλεπόμενη από τη διάταξη αυτή αποζημίωση.»

Το βελγικό δίκαιο

Ο νόμος περί πωλήσεως οργανωμένων ταξιδίων

16 Δυνάμει του άρθρου 30 του loi relative à la vente de voyages à forfait, de prestations de voyage liées et de services de voyage (νόμου περί πωλήσεως οργανωμένων ταξιδιών, συνδεδεμένων ταξιδιωτικών διακανονισμών και ταξιδιωτικών υπηρεσιών), της 21ης Νοεμβρίου 2017 (*Moniteur belge* της 1ης Δεκεμβρίου 2017, σ. 106673, στο εξής: νόμος περί οργανωμένων ταξιδίων), ο ταξιδιώτης έχει το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού «σε περίπτωση αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν, οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου ή τη μεταφορά των επιβατών στον προορισμό». Σε μια τέτοια περίπτωση, το άρθρο αυτό παρέχει στον ταξιδιώτη δικαίωμα πλήρους επιστροφής των ποσών που κατέβαλε στον διοργανωτή ταξιδίων.

17 Το άρθρο 54 του νόμου περί πωλήσεως οργανωμένων ταξιδιών προβλέπει τα εξής:

«Οι εγκατεστημένοι στο Βέλγιο διοργανωτές ταξιδιών και πωλητές παρέχουν εγγύηση για την επιστροφή του συνόλου των ποσών που έχουν καταβληθεί από ή για λογαριασμό των ταξιδιωτών, στον βαθμό που οι σχετικές υπηρεσίες δεν εκτελούνται λόγω της αφερεγγυότητάς τους. […]»

Το βασιλικό διάταγμα περί προστασίας έναντι της αφερεγγυότητας κατά την πώληση οργανωμένων ταξιδίων

18 Το άρθρο 3 του arrêté royal relatif à la protection contre l'insolvabilité lors de la vente de voyages à forfait, de prestations de voyage liées et de services de voyage (βασιλικού διατάγματος περί προστασίας έναντι της αφερεγγυότητας κατά την πώληση οργανωμένων ταξιδιών, συνδεδεμένων ταξιδιωτικών διακανονισμών και ταξιδιωτικών υπηρεσιών), της 29ης Μαΐου 2018 (*Moniteur belge* της 11ης Ιουνίου 2018, σ. 48438, στο εξής: βασιλικό διάταγμα περί προστασίας έναντι της αφερεγγυότητας κατά την πώληση οργανωμένων ταξιδιών), προβλέπει τα εξής:

«Οι εγγυήσεις των άρθρων 54, 55, 65 και 72 του νόμου [περί πωλήσεως οργανωμένων ταξιδίων] παρέχονται δυνάμει ασφαλιστικής σύμβασης που συνάπτεται με ασφαλιστική εταιρία εξουσιοδοτημένη να διενεργεί τέτοιες πράξεις.»

19 Το άρθρο 10 του βασιλικού διατάγματος ορίζει τα εξής:

«Η εγγύηση δυνάμει της ασφαλιστικής σύμβασης καταπίπτει υπέρ του δικαιούχου εφόσον, κατά τη διάρκεια της περιόδου ισχύος της ασφαλιστικής σύμβασης, συναφθεί σύμβαση με τον επαγγελματία του άρθρου 2, σημείο 7, του νόμου [περί πωλήσεως οργανωμένων ταξιδίων].»

20 Το άρθρο 12, παράγραφος 1, του βασιλικού διατάγματος ορίζει τα εξής:

«Σε περίπτωση αφερεγγυότητας του διοργανωτή, η ασφαλιστική σύμβαση προβλέπει την ακόλουθη κάλυψη:

1° τη συνέχιση του οργανωμένου ταξιδιού, εφόσον τούτο είναι εφικτό·

2° την επιστροφή του συνόλου των ποσών που καταβλήθηκαν κατά τη σύναψη της σύμβασης με τον επαγγελματία·

3° την επιστροφή των ποσών που καταβλήθηκαν για τις ταξιδιωτικές υπηρεσίες οι οποίες δεν μπορούν να παρασχεθούν λόγω της αφερεγγυότητας του επαγγελματία·

4° τον επαναπατρισμό των ταξιδιωτών, όταν έχει ήδη αρχίσει η εκτέλεση της σύμβασης με τον επαγγελματία και η σύμβαση αυτή προβλέπει τη μεταφορά του δικαιούχου και, εφόσον είναι αναγκαίο, την παροχή καταλύματος εν αναμονή του επαναπατρισμού.»

21 Κατά το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, του βασιλικού διατάγματος, η επιστροφή αφορά «το σύνολο των ποσών που κατέβαλε ο δικαιούχος στον επαγγελματία για τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού εφόσον η σύμβαση δεν εκτελέστηκε λόγω της αφερεγγυότητας του επαγγελματία ή […] το σύνολο των ποσών που καταβλήθηκαν για ταξιδιωτικές υπηρεσίες που δεν παρασχέθηκαν λόγω της αφερεγγυότητας του επαγγελματία».

Οι διαφορές της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

Η υπόθεση C-771/22

22 Η HDI Global είναι ασφαλιστική εταιρία η οποία συνήψε με την Flamenco Sprachreisen GmbH (στο εξής: Flamenco), εταιρία διοργάνωσης ταξιδίων, ασφαλιστική σύμβαση για την κάλυψη των κινδύνων που συνδέονται με την αφερεγγυότητα της τελευταίας, κατά την έννοια του άρθρου 3 της απόφασης του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Ψηφιοποίησης και Επιχειρηματικότητας περί των οργανωμένων ταξιδιών και των συνδεδεμένων ταξιδιωτικών διακανονισμών.

23 Στις 3 Μαρτίου 2020 ο XY συνήψε με την Flamenco σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού για την περίοδο από 3 Μαΐου έως 2 Ιουνίου 2020 στο Las Palmas de Grande Canarie (Ισπανία). Στις 9 Μαρτίου 2020 ο XY κατέβαλε ολοσχερώς το τίμημα του ταξιδιού, το οποίο ανερχόταν σε 2 656 ευρώ.

24 Στις 16 Μαρτίου 2020 ο XY κατήγγειλε την ανωτέρω σύμβαση, μεταξύ άλλων, εξαιτίας των προειδοποιήσεων που είχαν εκδώσει οι αυστριακές και ισπανικές αρχές λόγω της εξάπλωσης της πανδημίας COVID-19. Η Flamenco δεν αντιτάχθηκε στην καταγγελία, πλην όμως δεν επέστρεψε στον XY το αντίτιμο του ταξιδιού.

25 Στις 9 Ιουνίου 2022, μετά την περάτωση διαδικασίας αφερεγγυότητας, το Landesgericht Linz (περιφερειακό δικαστήριο Linz, Αυστρία) κήρυξε την Flamenco σε πτώχευση.

26 Ο XY εκχώρησε την αξίωσή του έναντι της Flamenco, όσον αφορά την επιστροφή των ποσών που είχε καταβάλει για το οργανωμένο ταξίδι, στο ομοσπονδιακό εργατικό επιμελητήριο. Κατόπιν της εκχωρήσεως αυτής, το ομοσπονδιακό εργατικό επιμελητήριο ζήτησε από την HDI Global, η οποία είχε αναλάβει την ασφάλιση του κινδύνου αφερεγγυότητας της Flamenco, να επιστρέψει τα οικεία ποσά. Η HDI Global αρνήθηκε να το πράξει, με την αιτιολογία ότι η ίδια κάλυπτε μόνον τον κίνδυνο μη εκτέλεσης του πακέτου λόγω αφερεγγυότητας.

27 Κατόπιν τούτου, το ομοσπονδιακό εργατικό επιμελητήριο άσκησε αγωγή κατά της HDI Global ενώπιον του Bezirksgericht für Handelssachen Wien (ειρηνοδικείου Βιέννης, αρμόδιου για εμπορικές υποθέσεις, Αυστρία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου.

28 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά, πρώτον, ότι, για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης, πρέπει να διευκρινιστεί εάν, σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού από ταξιδιώτη προτού ο διοργανωτής ταξιδίων καταστεί αφερέγγυος, το δικαίωμα επιστροφής που έχει ο ταξιδιώτης κατόπιν της καταγγελίας αυτής καλύπτεται από την εγγύηση έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων. Ειδικότερα, πρέπει, κατά το εν λόγω δικαστήριο, να καθοριστεί εάν είναι αναγκαία η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της αφερεγγυότητας και της μη εκτέλεσης ή της πλημμελούς εκτέλεσης της οικείας ταξιδιωτικής υπηρεσίας.

29 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι το γράμμα του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 συνηγορεί, λαμβανομένων υπόψη των όρων «στον βαθμό που» και «λόγω», υπέρ της ύπαρξης αιτιώδους συνάφειας. Κάτι τέτοιο θα είχε ως συνέπεια οι επιστροφές τις οποίες δικαιούται ο ταξιδιώτης κατόπιν καταγγελίας σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού η οποία προηγείται της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων να μην καλύπτονται από την προβλεπόμενη στη διάταξη αυτή εγγύηση έναντι της αφερεγγυότητας.

30 Εντούτοις, μια τέτοια ερμηνεία της ανωτέρω διάταξης προσκρούει, κατά την κρίση του, στην αιτιολογική σκέψη 39 της οδηγίας 2015/2302, καθόσον η τελευταία προβλέπει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν, αφενός, ότι οι ταξιδιώτες που αγοράζουν ένα πακέτο «προστατεύονται πλήρως» έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων και, αφετέρου, ότι ο διοργανωτής παρέχει εγγύηση, σε περίπτωση αφερεγγυότητας, για την επιστροφή «του συνόλου των ποσών που έχουν καταβάλει» οι ταξιδιώτες καθώς και για τον επαναπατρισμό των τελευταίων. Εκτιμά ότι η προσέγγιση που ακολουθεί η εν λόγω αιτιολογική σκέψη επιβεβαιώνεται και από το υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών που επιδιώκεται στην Ένωση, όπως προκύπτει από το άρθρο 114, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, το άρθρο 169 ΣΛΕΕ και το άρθρο 38 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

31 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει περαιτέρω ότι το ζήτημα της έκτασης της προστασίας έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων είχε αποτελέσει αντικείμενο συζητήσεων μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στο πλαίσιο των οποίων η Επιτροπή επισήμανε, αφενός, ότι πρόθεση του νομοθέτη της Ένωσης, υιοθετώντας, στο άρθρο 17 της οδηγίας 2015/2302, διαφορετική διατύπωση από εκείνη του άρθρου 7 της οδηγίας 90/314, δεν ήταν να περιορίσει την εγγύηση που παρέχεται στους ταξιδιώτες σε περίπτωση αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων και, αφετέρου, ότι, δυνάμει του γράμματος του εν λόγω άρθρου 17, αποκλειόταν ρητώς κάθε εγγύηση σε περίπτωση λύσης της σύμβασης ταξιδιού πριν από την επέλευση της αφερεγγυότητας. Υπενθυμίζει επίσης ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το άρθρο 7 της οδηγίας 90/314, η εγγύηση επιστροφής, σε περίπτωση αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων, των ποσών που έχει καταβάλει ο ταξιδιώτης παρέχεται ανεξαρτήτως των αιτίων της αφερεγγυότητας (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Μαΐου 1998, Verein für Konsumenteninformation, C-364/96, EU:C:1998:226, της 15ης Ιουνίου 1999, Rechberger κ.λπ., C-140/97, EU:C:1999:306, και της 16ης Φεβρουαρίου 2012, Blödel-Pawlik, C-134/11, EU:C:2012:98).

32 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν, σε περίπτωση που ταξιδιώτης καταγγείλει τη συναφθείσα με τον διοργανωτή ταξιδίων σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού λόγω έκτακτων περιστάσεων πριν από την ημερομηνία κίνησης της διαδικασίας αφερεγγυότητας ως προς τον διοργανωτή ταξιδίων, αλλά η διαδικασία αυτή διεξαχθεί κατά τη διάρκεια της προγραμματισμένης περιόδου του ταξιδιού, ο ταξιδιώτης αυτός δικαιούται, στο πλαίσιο της προστασίας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302, επιστροφή των ποσών που έχει καταβάλει στον εν λόγω διοργανωτή ταξιδίων. Συναφώς, εκτιμά ότι, λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου από το δίκαιο της Ένωσης σκοπού της προστασίας των καταναλωτών, δεν θα είχε νόημα να θεωρηθεί ότι ο ταξιδιώτης δικαιούται προστασία έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων όταν έχει αρχίσει το οργανωμένο ταξίδι του, αλλά όχι όταν έχει καταγγείλει νομίμως τη σύμβαση ταξιδιού.

33 Τρίτον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν, όταν υφίσταται έμμεση σχέση μεταξύ της καταγγελίας σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού από τον ταξιδιώτη και της αφερεγγυότητας του διοργανωτή του ταξιδιού, καθόσον αμφότερες οφείλονται στην ίδια έκτακτη περίσταση, όπως, εν προκειμένω, στην πανδημία COVID-19, το δικαίωμα του εν λόγω ταξιδιώτη περί επιστροφής καλύπτεται από την προβλεπόμενη στο άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 εγγύηση έναντι της αφερεγγυότητας. Αναφέρει, συναφώς, το επιχείρημα που είχε προβάλει το ομοσπονδιακό εργατικό επιμελητήριο, κατά το οποίο, εάν το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 ερμηνευόταν υπό την έννοια ότι η εγγύηση αυτή δεν έχει εφαρμογή όταν η αφερεγγυότητα του διοργανωτή ταξιδίων οφείλεται στην ίδια έκτακτη περίσταση με εκείνη που προκάλεσε την καταγγελία της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού από τον ταξιδιώτη, ο

τελευταίος θα είχε κάθε συμφέρον να μην ασκήσει το δικαίωμά του καταγγελίας και να αναμείνει έως ότου ο διοργανωτής ταξιδίων καταστεί αφερέγγυος. Μια τέτοια προσέγγιση θα μείωνε την αξία του δικαιώματος καταγγελίας που παρέχει στους καταναλωτές το άρθρο 12 της οδηγίας.

34 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bezirksgericht für Handelssachen Wien (ειρηνοδικείο Βιέννης, αρμόδιο για εμπορικές υποθέσεις) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 17 της οδηγίας [2015/2302] την έννοια ότι τα χρηματικά ποσά που έχει καταβάλει ο ταξιδιώτης στον διοργανωτή του ταξιδιού πριν από την έναρξη του ταξιδιού διασφαλίζονται μόνον αν το ταξίδι δεν πραγματοποιηθεί λόγω της περιέλευσης [του διοργανωτή του ταξιδιού] σε κατάσταση αφερεγγυότητας ή ότι τα χρηματικά ποσά που καταβλήθηκαν στον διοργανωτή του ταξιδιού πριν από την κίνηση διαδικασίας αφερεγγυότητας σε σχέση με τον τελευταίο διασφαλίζονται επίσης αν ο ταξιδιώτης καταγγείλει τη σύμβαση ταξιδιού λόγω έκτακτων περιστάσεων κατά την έννοια του άρθρου 12 της ανωτέρω οδηγίας 2015/2302 πριν από την περιέλευση του διοργανωτή του ταξιδιού σε κατάσταση αφερεγγυότητας;

2) Έχει το άρθρο 17 της οδηγίας [2015/2302] την έννοια ότι τα χρηματικά ποσά που έχει καταβάλει ο ταξιδιώτης στον διοργανωτή του ταξιδιού πριν από την έναρξη του ταξιδιού διασφαλίζονται αν ο ταξιδιώτης καταγγείλει τη σύμβαση ταξιδιού λόγω έκτακτων περιστάσεων κατά την έννοια του άρθρου 12 της ανωτέρω οδηγίας 2015/2302 πριν από την περιέλευση του διοργανωτή του ταξιδιού σε κατάσταση αφερεγγυότητας αλλά η αφερεγγυότητα επέλθει κατά τη διάρκεια του ταξιδιού;

3) Έχει το άρθρο 17 της οδηγίας [2015/2302] την έννοια ότι τα χρηματικά ποσά που έχει καταβάλει ο ταξιδιώτης στον διοργανωτή του ταξιδιού πριν από την έναρξη του ταξιδιού διασφαλίζονται αν ο ταξιδιώτης καταγγείλει τη σύμβαση ταξιδιού λόγω έκτακτων περιστάσεων κατά την έννοια του άρθρου 12 της ανωτέρω οδηγίας 2015/2302 πριν από την περιέλευση του διοργανωτή του ταξιδιού σε κατάσταση αφερεγγυότητας και η αφερεγγυότητα του διοργανωτή του ταξιδιού επέλθει λόγω των έκτακτων αυτών περιστάσεων;»

Η υπόθεση C-45/23

35 Στις 13 Νοεμβρίου 2019 οι A, B, C και D αγόρασαν, μέσω ταξιδιωτικού πράκτορα, της Selectair Inter-Sun Reizen, από διοργανωτή ταξιδίων, την Exclusive Destinations, οργανωμένο ταξίδι έναντι τιμήματος 36 832 ευρώ, με αναχώρηση από τις Βρυξέλλες (Βέλγιο) και προορισμό την Punta Cana (Δομινικανή Δημοκρατία) για την περίοδο από 21 έως 29 Μαρτίου 2020.

36 Λόγω της εξάπλωσης της πανδημίας COVID-19, το ταξίδι αναβλήθηκε για την περίοδο από 21 έως 30 Νοεμβρίου 2020. Η τιμή του ταξιδιού αναπροσαρμόστηκε στα 46 428 ευρώ.

37 Στις 20 Οκτωβρίου 2020 οι A, B, C και D κατήγγειλαν τη σύμβαση ταξιδιού λόγω της επιμονής της πανδημίας COVID-19 και ζήτησαν από την Exclusive Destinations να τους επιστρέψει το ποσό των 36 832 ευρώ που είχαν ήδη καταβάλει για το ταξίδι.

38 Με απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2020, το Ondernemingsrechtbank Gent (δικαστήριο επιχειρηματικών διαφορών Γάνδης, Βέλγιο) κήρυξε την Exclusive Destinations σε πτώχευση. Στις 9 Δεκεμβρίου 2020 η Selectair Inter-Sun Reizen επέστρεψε στους A και C το ποσό των 4 151 ευρώ, το οποίο δεν είχε ακόμη αποδοθεί στην Exclusive Destinations.

39 Στις 22 Ιανουαρίου 2021 οι A, B, C και D ζήτησαν από την MS Amlin Insurance, η οποία κάλυπτε τον κίνδυνο αφερεγγυότητας της Exclusive Destinations, να τους επιστρέψει τα ποσά που είχαν καταβάλει στην τελευταία και τα οποία δεν τους είχαν επιστραφεί.

40 Η MS Amlin Insurance αρνήθηκε να το πράξει με την αιτιολογία ότι η ίδια κάλυπτε μόνον τη μη παροχή ταξιδιωτικών υπηρεσιών λόγω της αφερεγγυότητας της Exclusive Destinations. Η μη εκτέλεση όμως του ταξιδιού των A, B, C και D οφειλόταν στην εκ μέρους τους καταγγελία της σύμβασης ταξιδιού και όχι στην αφερεγγυότητα της Exclusive Destinations.

41 Κατόπιν της αρνήσεως αυτής, οι A, B, C και D άσκησαν αγωγή ενώπιον του Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel (ολλανδόφωνου δικαστηρίου επιχειρηματικών διαφορών Βρυξελλών, Βέλγιο), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, ζητώντας να υποχρεωθεί η MS Amlin Insurance να καταβάλει το ποσό των 32 681 ευρώ, πλέον τόκων από 22 Ιανουαρίου 2021.

42 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η εγγύηση του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 είναι απαιτητή όταν οι οικείες ταξιδιωτικές υπηρεσίες δεν παρέχονται λόγω της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων. Ως εκ τούτου, η εγγύηση δεν καλύπτει άλλους λόγους μη εκτέλεσης, όπως η καταγγελία της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού από τον ταξιδιώτη λόγω έκτακτων και αναπόφευκτων περιστάσεων στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν, οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου. Ο νόμος περί πωλήσεως οργανωμένων ταξιδίων και το βασιλικό διάταγμα περί προστασίας έναντι της αφερεγγυότητας κατά την πώληση οργανωμένων ταξιδίων δεν προβλέπουν ευρύτερη προστασία του ταξιδιώτη ως προς το σημείο αυτό. Το αιτούν δικαστήριο συνάγει εξ αυτού ότι, όταν, όπως εν προκειμένω, ο διοργανωτής ταξιδίων κηρύσσεται σε πτώχευση μετά την καταγγελία από τους ταξιδιώτες σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού λόγω αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων, αλλά πριν από την επιστροφή στους εν λόγω ταξιδιώτες των ποσών που είχαν καταβάλει για το ταξίδι, οι τελευταίοι δεν απολαύουν της εγγύησης του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302.

43 Το αιτούν δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες ως προς την έκταση της προστασίας που παρέχει η τελευταία αυτή διάταξη.

44 Πρώτον, διερωτάται εάν η μη εφαρμογή της εγγύησης του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 στην περίπτωση ταξιδιώτη ο οποίος δικαιούται, κατόπιν της καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού λόγω αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων, επιστροφή των ποσών που έχει καταβάλει όταν ο διοργανωτής ταξιδίων κηρύσσεται σε πτώχευση μετά την καταγγελία αυτή αλλά πριν από την επιστροφή των καταβληθέντων ποσών, παρέχει επαρκή προστασία στους καταναλωτές σύμφωνα με τον γενικό σκοπό της οδηγίας. Υπενθυμίζει συναφώς ότι ο σκοπός αυτός έγκειται στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, όπως εξαγγέλλεται στην αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας 2015/2302, η οποία παραπέμπει στο άρθρο 169 ΣΛΕΕ. Επιπλέον, η αιτιολογική σκέψη 39 της οδηγίας προβλέπει ότι οι ταξιδιώτες που αγοράζουν ένα πακέτο πρέπει να προστατεύονται πλήρως έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων και ότι η εγγύηση που πρέπει να παρέχουν οι διοργανωτές ταξιδίων σε περίπτωση αφερεγγυότητας καλύπτει υποχρεωτικά την επιστροφή όλων των ποσών που έχουν

καταβάλει οι ταξιδιώτες. Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει επίσης ότι υπό το καθεστώς της οδηγίας 90/314 η προστασία των καταναλωτών έναντι της αφερεγγυότητας των διοργανωτών ταξιδίων κάλυπτε το σύνολο των ποσών που είχαν καταβάλει οι καταναλωτές.

45 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν η προβλεπόμενη από την οδηγία 2015/2302 προστασία έναντι της αφερεγγυότητας συνεπάγεται άνιση μεταχείριση. Κατά το δικαστήριο αυτό, τόσο ο ταξιδιώτης που αδυνατεί να ξεκινήσει το ταξίδι του λόγω της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων όσο και εκείνος ο οποίος, κατόπιν καταγγελίας σύμβασης, δεν μπορεί να λάβει επιστροφή λόγω της αφερεγγυότητας αυτής υφίστανται οικονομική ζημία που απορρέει από το γεγονός ότι αμφότεροι είχαν καταβάλει το τίμημα του ταξιδιού πριν από την εκτέλεση της οικείας σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού. Εντούτοις, κατά το γράμμα του άρθρου 17 της οδηγίας, μόνον η ζημία του πρώτου ταξιδιώτη θα καλυπτόταν από την προστασία έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν η άνιση αυτή μεταχείριση είναι δικαιολογημένη.

46 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel (ολλανδόφωνο δικαστήριο επιχειρηματικών διαφορών Βρυξελλών) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας [2015/2302] την έννοια ότι η προβλεπόμενη από αυτό εγγύηση για την επιστροφή του συνόλου των ποσών που έχουν καταβληθεί από ή για λογαριασμό των ταξιδιωτών ισχύει και στην περίπτωση που ο ταξιδιώτης καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού λόγω αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος [2], της εν λόγω οδηγίας, ο δε διοργανωτής ταξιδίων καταστεί αφερέγγυος μετά την καταγγελία της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού για τον λόγο αυτόν αλλά πριν από την πραγματική επιστροφή των εν λόγω ποσών στον ταξιδιώτη, γεγονός που συνεπάγεται ότι ο ταξιδιώτης υφίσταται οικονομική ζημία και, κατά συνέπεια, φέρει τον οικονομικό κίνδυνο σε περίπτωση αφερεγγυότητας του διοργανωτή;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

47 Με απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Οκτωβρίου 2023, αποφασίστηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων C-771/22 και C-45/23 προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής απόφασης.

Επί του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στην υπόθεση C-771/22

48 Η HDI Global υποστηρίζει ότι η ερμηνεία του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 δεν είναι κρίσιμη για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης στην υπόθεση C-771/22. Μόνον το περιεχόμενο της ασφαλιστικής σύμβασης που η ίδια είχε συνάψει με την Flamenco θα ήταν καθοριστικό για την επίλυση της εν λόγω διαφοράς, όπερ σημαίνει ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στην υπό κρίση υπόθεση αποσκοπεί στη αποσαφήνιση γενικών ή υποθετικών ζητημάτων, τα οποία δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο της διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής.

49 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, στο πλαίσιο της θεσπισθείσας από το άρθρο 267 ΣΛΕΕ συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της απόφασης την οποία πρόκειται να εκδώσει, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υπόθεσης, τόσο την

αναγκαιότητα μιας προδικαστικής απόφασης για την έκδοση της δικής του απόφασης όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται κατ' αρχήν να απαντήσει (απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2024, Consejería de Presidencia, Justicia e Interior de la Comunidad de Madrid κ.λπ., C-59/22, C-110/22 και C-159/22, EU:C:2024:149, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

50 Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι τα ερωτήματα που αφορούν το δίκαιο της Ένωσης θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή. Άρνηση του Δικαστηρίου να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα που έχει υποβληθεί από εθνικό δικαστήριο είναι, ωστόσο, δυνατή όταν προκύπτει προδήλως ότι το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσης (πρβλ. απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2024, Consejería de Presidencia, Justicia e Interior de la Comunidad de Madrid κ.λπ., C-59/22, C-110/22 και C-159/22, EU:C:2024:149, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

51 Εντούτοις, εν προκειμένω, δεν προκύπτει ότι τα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-771/22 είναι υποθετικής φύσης σε σχέση με τη διαφορά της κύριας δίκης. Συγκεκριμένα, η διαφορά αυτή αφορά την έκταση της προστασίας που πρέπει να παρέχεται στους ταξιδιώτες όταν ο διοργανωτής οργανωμένων ταξιδίων είναι αφερέγγυος. Το άρθρο 17 της οδηγίας 2015/2302 ορίζει την προστασία των ταξιδιωτών έναντι της αφερεγγυότητας των διοργανωτών οργανωμένων ταξιδίων την οποία οφείλουν να διασφαλίζουν τα κράτη μέλη.

52 Επομένως, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στην υπόθεση C-771/22 είναι παραδεκτή.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-771/22 και επί του μοναδικού προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-45/23

53 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-771/22 και το μοναδικό προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-45/23, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, τα αιτούντα δικαστήρια ζητούν, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 έχει την έννοια ότι η παρεχόμενη στους ταξιδιώτες εγγύηση έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή οργανωμένων ταξιδίων έχει εφαρμογή όταν ο ταξιδιώτης καταγγέλλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού λόγω αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων κατ' εφαρμογήν του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας και, μετά την εν λόγω καταγγελία, ο διοργανωτής ταξιδίων καθίσταται αφερέγγυος, αλλά ο ταξιδιώτης δεν έχει λάβει, πριν από την επέλευση της εν λόγω αφερεγγυότητας, πλήρη επιστροφή των καταβληθέντων ποσών την οποία δικαιούται βάσει της τελευταίας αυτής διάταξης.

54 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302 παρέχει στον ταξιδιώτη δικαίωμα πλήρους επιστροφής των ποσών που έχει καταβάλει για το πακέτο όταν καταγγέλλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού πριν από την έναρξη του πακέτου λόγω αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου ή τη μεταφορά των επιβατών στον προορισμό. Επιπλέον, όταν ο ταξιδιώτης ασκεί το δικαίωμα αυτό, το άρθρο 12, παράγραφος 4, της οδηγίας υποχρεώνει τον διοργανωτή ταξιδίων να πραγματοποιήσει την επιστροφή αυτή χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και, σε κάθε περίπτωση, το αργότερο εντός 14 ημερών μετά την καταγγελία της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού.

55 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι οι ταξιδιώτες περί των οποίων πρόκειται στις διαφορές των κύριων δικών μπορούσαν να καταγγείλουν τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302 λόγω της εκδήλωσης και της συνέχισης της πανδημίας COVID-19. Ως εκ τούτου, οι ταξιδιώτες είχαν δικαίωμα πλήρους επιστροφής των ποσών που είχαν καταβάλει στους διοργανωτές ταξιδίων το αργότερο εντός 14 ημερών από την καταγγελία της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού. Παρά το δικαίωμα αυτό, δεν υπήρξε επιστροφή, διότι ότι οι διοργανωτές ταξιδίων είχαν καταστεί αφερέγγυοι και οι ασφαλιστές τους δεν είχαν την πρόθεση να τους παράσχουν κάλυψη, εκτιμώντας ότι δεν ήταν υποχρεωμένοι να το πράξουν, λαμβανομένης υπόψη της εφαρμοστέας εθνικής νομοθεσίας περί μεταφοράς του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302.

56 Όσον αφορά την ερμηνεία της τελευταίας αυτής διάταξης, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος και, εφόσον παρίσταται ανάγκη, του ιστορικού της θέσπισής της [πρβλ. απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2023, FTI Touristik (Οργανωμένο ταξίδι στις Κανάριες Νήσους), C-396/21, EU:C:2023:10, σκέψη 19 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία]. Εντούτοις, εφόσον η έννοια διάταξης του δικαίου της Ένωσης προκύπτει χωρίς αμφισημία από το ίδιο το γράμμα της, το Δικαστήριο δεν μπορεί να αποκλίνει από την έννοια αυτή (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2022, VYSOČINA WIND, C-181/20, EU:C:2022:51, σκέψη 39).

57 Όσον αφορά το γράμμα του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302, αυτό προβλέπει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι διοργανωτές που είναι εγκατεστημένοι στο έδαφός τους παρέχουν εγγύηση για την επιστροφή του συνόλου των ποσών που έχουν καταβληθεί από ή για λογαριασμό των ταξιδιωτών στον βαθμό που οι σχετικές υπηρεσίες δεν εκτελούνται λόγω της αφερεγγυότητας των διοργανωτών ταξιδίων.

58 Ο όρος «σχετικές υπηρεσίες» θα μπορούσε, βεβαίως, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά τις «ταξιδιωτικές υπηρεσίες», κατά το άρθρο 3, σημείο 1, της οδηγίας 2015/2302, όπερ θα σήμαινε ότι η προστασία έναντι της αφερεγγυότητας διοργανωτή ταξιδίων την οποία κάθε κράτος μέλος οφείλει να διασφαλίζει καλύπτει μόνον τις περιπτώσεις στις οποίες οι ταξιδιωτικές υπηρεσίες, όπως αυτές ορίζονται στη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού, δεν εκτελούνται λόγω της αφερεγγυότητας του διοργανωτή. Σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή, θα έπρεπε, επομένως, να υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της μη εκτέλεσης των ταξιδιωτικών υπηρεσιών και της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων προκειμένου ο ταξιδιώτης να μπορεί να επωφεληθεί της προβλεπόμενης στο άρθρο 17 της οδηγίας εγγύησης έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή.

59 Εντούτοις, όπως επισήμαναν ορισμένοι μετέχοντες στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, σε αντίθεση με πολλές άλλες διατάξεις της οδηγίας 2015/2302, το άρθρο της 17, παράγραφος 1, δεν αφορά τις «ταξιδιωτικές υπηρεσίες», αλλά τις «σχετικές υπηρεσίες», δεδομένου ότι η τελευταία αυτή φράση μπορεί να νοηθεί ότι έχει ευρύτερο περιεχόμενο από την πρώτη και ότι περιλαμβάνει και άλλες υπηρεσίες που παρέχονται από τους διοργανωτές ταξιδίων, όπως οι επιστροφές που οφείλονται στους ταξιδιώτες κατόπιν καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού.

60 Επομένως, η έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 δεν προκύπτει σαφώς από το γράμμα του. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 56 της παρούσας απόφασης, πρέπει να εξεταστούν το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη αυτή, οι σκοποί της οδηγίας καθώς και, ενδεχομένως, το ιστορικό θέσπισής της.

61 Όσον αφορά, πρώτον, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302, κατ' αρχάς, το άρθρο 17, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής διευκρινίζει ότι η εγγύηση ενεργοποιείται χωρίς επιβάρυνση για να διασφαλιστεί ο επαναπατρισμός και, εφόσον είναι αναγκαίο, η χρηματοδότηση της διαμονής πριν από τον επαναπατρισμό, όταν η εκτέλεση του πακέτου επηρεάζεται από την αφερεγγυότητα του διοργανωτή ταξιδίων.

62 Το άρθρο 17, παράγραφος 5, της οδηγίας 2015/2302 προβλέπει, από την πλευρά του, ότι, για τις ταξιδιωτικές υπηρεσίες που δεν εκτελέστηκαν, οι επιστροφές πραγματοποιούνται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, μετά από αίτημα του ταξιδιώτη.

63 Λαμβανομένου υπόψη του γράμματός τους και, ιδίως, των όρων «όταν η εκτέλεση του πακέτου επηρεάζεται από την αφερεγγυότητα του διοργανωτή ταξιδίων» και «ταξιδιωτικές υπηρεσίες που δεν εκτελέστηκαν» που περιλαμβάνονται, αντιστοίχως, στο άρθρο 17, παράγραφος 4, και στο άρθρο 17, παράγραφος 5, της οδηγίας 2015/2302, οι διατάξεις αυτές μπορούν να στηρίξουν ερμηνεία του άρθρου 17, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας κατά την οποία η έννοια των «σχετικών υπηρεσιών» καλύπτει μόνον τις ταξιδιωτικές υπηρεσίες, με αποτέλεσμα η προβλεπόμενη στο άρθρο αυτό εγγύηση να έχει εφαρμογή μόνον όταν υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της μη εκτέλεσης των υπηρεσιών αυτών και της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων.

64 Εν συνεχεία, το άρθρο 17, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302 προβλέπει ότι η εγγύηση της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου πρέπει να είναι αποτελεσματική και να καλύπτει τις ευλόγως προβλέψιμες δαπάνες. Επομένως, η εγγύηση αυτή πρέπει να καλύπτει τα ποσά των πληρωμών που καταβλήθηκαν από ή για λογαριασμό των ταξιδιωτών αναφορικά με πακέτα, λαμβανομένης υπόψη της διάρκειας της περιόδου μεταξύ της είσπραξης των προκαταβολών και των τελικών πληρωμών και της ολοκλήρωσης των πακέτων, καθώς και του εκτιμώμενου κόστους των επαναπατρισμών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων.

65 Όσον αφορά την απαίτηση να είναι αποτελεσματική η εγγύηση έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων, η οποία κατοχυρώνεται στη διάταξη αυτή, η αιτιολογική σκέψη 39 της οδηγίας 2015/2302 προβλέπει ότι, για να είναι αποτελεσματική η προστασία έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων, η προστασία θα πρέπει να είναι διαθέσιμη αμέσως στις περιπτώσεις που, συνεπεία των προβλημάτων ρευστότητας του διοργανωτή, οι ταξιδιωτικές υπηρεσίες δεν εκτελούνται ή δεν θα εκτελεστούν ή θα εκτελεστούν μερικώς ή σε περιπτώσεις που οι πάροχοι υπηρεσιών απαιτούν από τους ταξιδιώτες να πληρώσουν για τις υπηρεσίες αυτές, πράγμα που θα μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 17, παράγραφος 2, της οδηγίας, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των εν λόγω στοιχείων της αιτιολογικής σκέψης 39, μπορεί επίσης να στηρίξει την ερμηνεία που διαλαμβάνεται στη σκέψη 58 της παρούσας απόφασης.

66 Εντούτοις, αφενός, η αιτιολογική σκέψη 39 προβλέπει επίσης ότι τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι ταξιδιώτες που αγοράζουν ένα πακέτο «προστατεύονται πλήρως» έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων και, κατά συνέπεια, ότι η εγγύηση που προβλέπεται στο άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 καλύπτει, σε περίπτωση αφερεγγυότητας, την επιστροφή «του συνόλου των ποσών που έχουν καταβάλει οι ταξιδιώτες ή έχουν καταβληθεί εκ μέρους τους».

67 Αφετέρου, η αιτιολογική σκέψη 40 της οδηγίας αναφέρει ότι η απαίτηση να είναι αποτελεσματική η εγγύηση έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων επιτάσσει η προστασία έναντι της αφερεγγυότητας να καλύπτει τα «προβλέψιμα ποσά των πληρωμών που θίγονται από την

αφερεγγυότητα του διοργανωτή [ταξιδίων]», όπερ σημαίνει ότι η εγγύηση που παρέχει την προστασία αυτή πρέπει, κατά κανόνα, να καλύπτει ένα αρκετά υψηλό ποσοστό του κύκλου εργασιών του διοργανωτή ταξιδίων. Κατά την αιτιολογική αυτή σκέψη, μόνον οι ιδιαίτερα αμυδροί κίνδυνοι, όπως η ταυτόχρονη αφερεγγυότητα αρκετών από τους μεγαλύτερους διοργανωτές ταξιδίων, δεν θα πρέπει να λαμβάνονται υποχρεωτικά υπόψη. Πάντως, τέτοιοι κίνδυνοι δεν έχουν σχέση με τη γενεσιουργό αιτία της υποχρέωσης του διοργανωτή ταξιδίων περί επιστροφής, είτε πρόκειται για μη εκτέλεση της σύμβασης ταξιδιού είτε για καταγγελία της πριν από την έναρξη του πακέτου.

68 Η υποχρέωση, όμως, επιστροφής που υπέχει ο διοργανωτής ταξιδίων κατόπιν καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού από τον ίδιο ή από τον ταξιδιώτη, ιδίως βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302, αποτελεί προβλέψιμο ποσό πληρωμής που μπορεί να θιγεί από την αφερεγγυότητα του διοργανωτή ταξιδίων, κατά την έννοια της αιτιολογικής σκέψης 40 της οδηγίας αυτής. Η επιστροφή αυτή αφορά ποσά που έχει καταβάλει ο ταξιδιώτης στο πλαίσιο σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού η οποία, κατ' αρχήν, καλύπτεται, δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 2, της οδηγίας, από την εγγύηση της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου.

69 Συναφώς, όπως επίσης επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 89 των προτάσεών της, το δικαίωμα του ταξιδιώτη για πλήρη επιστροφή των καταβληθέντων ποσών σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού λόγω αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302, θα στερούνταν της αποτελεσματικότητάς του εάν το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας ερμηνευόταν υπό την έννοια ότι, σε περίπτωση που ο διοργανωτής ταξιδίων καταστεί αφερέγγυος μετά την καταγγελία της οικείας σύμβασης, η εγγύηση έναντι της αφερεγγυότητας δεν καλύπτει τις αντίστοιχες αξιώσεις επιστροφής. Η εκτίμηση αυτή ισχύει και για τις λοιπές επιστροφές ποσών τις οποίες δικαιούται ο ταξιδιώτης κατόπιν καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού από τον ίδιο ή από τον διοργανωτή και οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 11, παράγραφος 5, και στο άρθρο 12 της οδηγίας.

70 Επιπλέον, η μη εφαρμογή της εγγύησης του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 στις αξιώσεις επιστροφής σε περίπτωση καταγγελίας από τον ταξιδιώτη της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού θα μπορούσε να τον αποτρέψει από την άσκηση του δικαιώματος καταγγελίας που, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, του παρέχει η οδηγία.

71 Επομένως, το άρθρο 17, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των στοιχείων της αιτιολογικής σκέψης 39 της οδηγίας, όπως μνημονεύονται στη σκέψη 66 της παρούσας απόφασης, και της αιτιολογικής σκέψης 40 της οδηγίας, μπορεί να στηρίξει ερμηνεία της παραγράφου 1 του εν λόγω άρθρου υπό την έννοια ότι η εγγύηση αυτή έχει εφαρμογή σε κάθε επιστροφή που οφείλει να πραγματοποιήσει ο διοργανωτής ταξιδίων προς τον ταξιδιώτη όταν η σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού καταγγέλλεται, σε μία από τις περιπτώσεις που προβλέπει η οδηγία, πριν από την επέλευση της αφερεγγυότητας του διοργανωτή.

72 Τέλος, επισημαίνεται ότι, δυνάμει του άρθρου 5, το οποίο παραπέμπει στα μέρη Α και Β του παραρτήματος Ι της οδηγίας 2015/2302, ο διοργανωτής ταξιδίων υποχρεούται να ενημερώσει τον ταξιδιώτη, προτού αυτός δεσμευθεί με σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού, για τα βασικά δικαιώματα που απορρέουν από την εν λόγω οδηγία και, μεταξύ άλλων, ότι «[σ]ε περίπτωση που ο διοργανωτής […] καθίστα[ται] αφερέγγυο[ς], επιστρέφονται τα καταβληθέντα ποσά», χωρίς να αναφέρεται κανενός είδους περιορισμός του δικαιώματος αυτού επιστροφής σε περίπτωση αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδιού.

73 Οι τελευταίες διατάξεις επιβεβαιώνουν επίσης την ερμηνεία σχετικά με το περιεχόμενο της εγγύησης που παρέχει το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 στους ταξιδιώτες έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων, η οποία περιλαμβάνει τα ποσά που ο διοργανωτής ταξιδίων οφείλει να επιστρέψει στον ταξιδιώτη κατόπιν καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού σε μία από τις περιπτώσεις που προβλέπει η οδηγία αυτή. Πράγματι, τυχόν ερμηνεία της τελευταίας αυτής διάταξης υπό την έννοια ότι στο πεδίο εφαρμογής της εμπίπτουν μόνον οι επιστροφές που συνδέονται με τη μη εκτέλεση των ταξιδιωτικών υπηρεσιών λόγω της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων θα συνεπαγόταν ότι το άρθρο 5 της οδηγίας παραπλανά τον ταξιδιώτη ως προς τα δικαιώματά του περί επιστροφής σε περίπτωση αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων.

74 Όσον αφορά, δεύτερον, τον σκοπό της οδηγίας 2015/2302, από το άρθρο 1, σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές της σκέψεις 1 έως 3, προκύπτει ότι η οδηγία αυτή αποσκοπεί τόσο στην άρση των ασαφειών, στην κάλυψη νομοθετικών κενών και στην προσαρμογή του εύρους της προστασίας που παρείχε η οδηγία 90/314 στους ταξιδιώτες προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι εξελίξεις της αγοράς, όσο και στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, όπως απαιτεί το άρθρο 169 ΣΛΕΕ. Κατ’ αυτόν τον τρόπο, η οδηγία 2015/2302 συμβάλλει στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών στο πλαίσιο της πολιτικής της Ένωσης για τα οργανωμένα ταξίδια, σύμφωνα με το άρθρο 38 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

75 Τυχόν ερμηνεία του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 υπό την έννοια ότι από την εγγύηση έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων αποκλείονται οι επιστροφές που οφείλονται στους ταξιδιώτες κατόπιν καταγγελίας η οποία λαμβάνει χώρα, σε μία από τις περιπτώσεις που προβλέπει η οδηγία αυτή, πριν από την επέλευση της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων θα κατέληγε σε μείωση της προστασίας των ταξιδιωτών σε σχέση με εκείνη που τους παρείχε η οδηγία 90/314.

76 Πράγματι, το άρθρο 7 της οδηγίας 90/314 προέβλεπε ότι ο διοργανωτές ταξιδίων πρέπει να διαθέτουν επαρκείς εγγυήσεις, κατάλληλες να εξασφαλίσουν, σε περίπτωση αφερεγγυότητας, την επιστροφή των ποσών που έχει καταβάλει ο καταναλωτής. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο αυτό σκοπεί στην πλήρη προστασία των αναφερομένων στη διάταξη αυτή δικαιωμάτων των καταναλωτών και, συνακόλουθα, στην προστασία των τελευταίων απ’ όλους τους κινδύνους που ορίζονται στο άρθρο αυτό και απορρέουν από την αφερεγγυότητα του διοργανωτή ταξιδίων (πρβλ. απόφαση της 15ης Ιουνίου 1999, Rechberger κ.λπ., C-140/97, EU:C:1999:306, σκέψη 61). Συνεπώς, ο βασικός σκοπός του άρθρου αυτού είναι να εξασφαλιστεί η επιστροφή των καταβληθέντων από τον ταξιδιώτη ποσών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων, χωρίς η εν λόγω εγγύηση να συνοδεύεται από οποιαδήποτε ειδική προϋπόθεση σχετικά με τους λόγους της αφερεγγυότητας του εν λόγω διοργανωτή ταξιδίων (πρβλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2012, Blödel-Pawlik, C-134/11, EU:C:2012:98, σκέψεις 20 και 21).

77 Η ανωτέρω εκτίμηση δεν αναιρείται από το γεγονός ότι η οδηγία 90/314 δεν προέβλεπε δικαίωμα του ταξιδιώτη να καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού και να λάβει πλήρη επιστροφή των καταβληθέντων ποσών αντίστοιχο με εκείνο που του παρέχει πλέον το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302.

78 Πράγματι, όπως επίσης επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 82 των προτάσεών της, το δικαίωμα καταγγελίας σε συνδυασμό με το δικαίωμα επιστροφής των ποσών που κατέβαλε ο ταξιδιώτης κατοχυρωνόταν ήδη στην οδηγία 90/314 σε περιπτώσεις που διέπονται πλέον από την οδηγία 2015/2302. Επομένως, το δικαίωμα του ταξιδιώτη να καταγγείλει τη σύμβαση

οργανωμένου ταξιδιού και να λάβει πλήρη επιστροφή του συνόλου των ποσών που κατέβαλε στο πλαίσιο της σύμβασης αυτής εάν ο διοργανωτής ταξιδίων υποχρεωθεί να τροποποιήσει σε σημαντικό βαθμό την εν λόγω σύμβαση, κατά το άρθρο 11, παράγραφος 5, της οδηγίας 2015/2302, αντιστοιχεί στο δικαίωμα που κατοχυρωνόταν στο άρθρο 4, παράγραφος 6, της οδηγίας 90/314.

79 Κατά συνέπεια, εάν το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 ερμηνευόταν υπό την έννοια ότι η εγγύηση έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων έχει εφαρμογή μόνο σε σχέση με τις επιστροφές που δικαιούνται οι ταξιδιώτες εξαιτίας της μη εκτέλεσης οργανωμένου ταξιδιού λόγω της αφερεγγυότητας του διοργανωτή, η εγγύηση αυτή θα απέκλειε κάθε επιστροφή που οφείλεται στον ταξιδιώτη κατόπιν καταγγελίας η οποία λαμβάνει χώρα πριν από την επέλευση της εν λόγω αφερεγγυότητας, συμπεριλαμβανομένης εκείνης που οφείλεται στον ταξιδιώτη κατ' εφαρμογήν του άρθρου 11, παράγραφος 5, της οδηγίας, όπερ θα συνιστούσε υποβάθμιση του επιπέδου προστασίας των καταναλωτών που διασφάλιζε η οδηγία 90/314.

80 Όσον αφορά, τρίτον, το ιστορικό θέσπισης της οδηγίας 2015/2302, το ακριβές περιεχόμενο του άρθρου της 17, παράγραφος 1, δεν μπορεί να συναχθεί από τις προπαρασκευαστικές εργασίες της οδηγίας αυτής. Πράγματι, όπως εκθέτει και η γενική εισαγγελέας στα σημεία 62 έως 83 των προτάσεών της, από τις προπαρασκευαστικές αυτές εργασίες δεν προκύπτει σαφώς η πρόθεση του νομοθέτη της Ένωσης όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της προστασίας έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας. Η Επιτροπή συνάγει από το ιστορικό θέσπισης της οδηγίας ότι βούληση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν, με τη θέσπιση της διάταξης αυτής, να αποκλίνει από το προγενέστερο επίπεδο προστασίας των ταξιδιωτών έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων και να αποκλείσει από την εγγύηση έναντι της αφερεγγυότητας τις αξιώσεις των ταξιδιωτών περί επιστροφής οι οποίες είχαν γεννηθεί πριν από την επέλευση της αφερεγγυότητας, ενώ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υποστηρίζει ότι από το ιστορικό αυτό προκύπτει ότι πρόθεση του νομοθέτη ήταν να διατηρήσει το προγενέστερο επίπεδο προστασίας των ταξιδιωτών έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων, με αποτέλεσμα η εγγύηση έναντι της αφερεγγυότητας να περιλαμβάνει τις αξιώσεις του ταξιδιώτη περί επιστροφής οι οποίες είχαν γεννηθεί πριν από την επέλευση της αφερεγγυότητας. Όσον αφορά το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αυτό δεν εξέφρασε άποψη ως προς την πρόθεση του νομοθέτη της Ένωσης κατά τη θέσπιση του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302.

81 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, μολονότι το γράμμα του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 και ορισμένα στοιχεία του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η διάταξη αυτή θα μπορούσαν να συνηγορήσουν υπέρ μιας ερμηνείας η οποία αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας τις αξιώσεις που γεννώνται κατόπιν καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού η οποία λαμβάνει χώρα, σε μία από τις περιπτώσεις που προβλέπει η οδηγία, πριν από την επέλευση της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων, άλλα στοιχεία του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η διάταξη αυτή και ο σκοπός της οδηγίας κατατείνουν, αντιθέτως, υπέρ μιας ερμηνείας κατά την οποία οι αξιώσεις αυτές εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

82 Όταν πράξη του παράγωγου δικαίου της Ένωσης επιδέχεται περισσότερες από μία ερμηνείες, πρέπει να προτιμάται η ερμηνεία που καθιστά τη διάταξη σύμφωνη με το πρωτογενές δίκαιο, και όχι εκείνη η οποία θα συνεπαγόταν το ασυμβίβαστό της με το πρωτογενές δίκαιο. Συγκεκριμένα, κατά γενική ερμηνευτική αρχή, μια πράξη της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύεται, στο μέτρο του δυνατού, κατά τρόπο που να μη θίγει το κύρος της και να συνάδει με το σύνολο του πρωτογενούς δικαίου, ιδίως δε με την αρχή της ίσης μεταχείρισης [πρβλ. αποφάσεις της 19ης Νοεμβρίου 2009, Sturgeon κ.λπ., C-402/07 και C-432/07, EU:C:2009:716, σκέψεις 47 και 48, και της

16ης Νοεμβρίου 2023, Ligue des droits humains (Επαλήθευση της επεξεργασίας των δεδομένων από την εποπτική αρχή), C-333/22, EU:C:2023:874, σκέψη 57 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία]. Την αρχή ακριβώς αυτή επικαλείται το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-45/23, όπως επισημαίνεται στη σκέψη 45 της παρούσας απόφασης.

83 Η αρχή της ίσης μεταχείρισης, η οποία συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, επιτάσσει να μην επιφυλάσσεται διαφορετική μεταχείριση σε παρεμφερείς καταστάσεις, ούτε όμοια μεταχείριση σε διαφορετικές καταστάσεις, εκτός αν η μεταχείριση αυτή δικαιολογείται αντικειμενικά (πρβλ. απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 2023, MG κατά ΕΤΕπ, C-173/22 P, EU:C:2023:932, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

84 Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η εκτίμηση της συγκρισιμότητας καταστάσεων προκειμένου να μπορεί να αξιολογηθεί η τήρηση της εν λόγω γενικής αρχής πρέπει να γίνεται υπό το πρίσμα του σκοπού που επιδιώκεται με την πράξη στην οποία εντάσσεται ο επίμαχος κανόνας (πρβλ. απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2009, Sturgeon κ.λπ., C-402/07 και C-432/07, EU:C:2009:716, σκέψη 49).

85 Όπως εκτέθηκε στη σκέψη 74 της παρούσας απόφασης, σκοπός της οδηγίας 2015/2302 είναι η επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών. Το άρθρο 17 της οδηγίας συμβάλλει στην επίτευξη του σκοπού αυτού, ήτοι της προστασίας του ταξιδιώτη από τον οικονομικό κίνδυνο που συνεπάγεται η αφερεγγυότητα του διοργανωτή ταξιδίων. Πράγματι, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι ο ταξιδιώτης καταβάλλει το σύνολο ή μέρος του τιμήματος του οργανωμένου ταξιδιού προτού μπορέσει να κάνει χρήση των ταξιδιωτικών υπηρεσιών που παρέχει ο διοργανωτής ταξιδίων, διατρέχει τον κίνδυνο να απολέσει το αντίστοιχο ποσό, εάν ο τελευταίος καταστεί στη συνέχεια αφερέγγυος.

86 Υπό το πρίσμα του σκοπού αυτού, το σημείο αναφοράς για τη σύγκριση της κατάστασης του ταξιδιώτη ο οποίος, αφού κατέβαλε το σύνολο ή μέρος του τιμήματος του οργανωμένου ταξιδιού, κατήγγειλε τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού σε μία από τις περιπτώσεις που προβλέπει η οδηγία αυτή, αλλά δεν έλαβε επιστροφή διότι ο διοργανωτής ταξιδίων κατέστη αφερέγγυος μετά την καταγγελία, και της κατάστασης του ταξιδιώτη του οποίου το ταξίδι δεν πραγματοποιήθηκε και ο οποίος δεν έλαβε επιστροφή λόγω της αφερεγγυότητας του διοργανωτή πρέπει να είναι ο κίνδυνος οικονομικής ζημίας του οικείου ταξιδιώτη.

87 Με βάση το σημείο αυτό αναφοράς, η κατάσταση των δύο προαναφερθέντων ταξιδιωτών είναι συγκρίσιμη. Πράγματι, και στις δύο περιπτώσεις ο ταξιδιώτης εκτίθεται στον οικονομικό κίνδυνο να μην μπορέσει να λάβει, λόγω της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων, επιστροφή των ποσών που κατέβαλε στον τελευταίο, ακόμη και αν θα το δικαιούτο βάσει της οδηγίας 2015/2302.

88 Κατά συνέπεια, δυνάμει της αρχής της ίσης μεταχείρισης, τόσο ο ταξιδιώτης του οποίου το οργανωμένο ταξίδι δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί λόγω της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων όσο και ο ταξιδιώτης που έχει καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού, μεταξύ άλλων, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302 πρέπει να απολαύουν της προβλεπόμενης στο άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας εγγύησης έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων όσον αφορά τα ποσά που πρέπει να τους επιστραφούν, εκτός αν η διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών ταξιδιωτών δικαιολογείται αντικειμενικά.

89 Σε σχέση με την τελευταία αυτή πτυχή, κανένα στοιχείο δεν φαίνεται να μπορεί να δικαιολογήσει διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των εν λόγω κατηγοριών ταξιδιωτών. Ειδικότερα, όσον αφορά τη δυνατότητα αποκλεισμού των ιδιαιτέρως αμυδρών κινδύνων από το πεδίο εφαρμογής της προστασίας έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή ταξιδίων, την οποία επισήμαναν ορισμένοι μετέχοντες στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου επί τη βάσει της αιτιολογικής σκέψης 40 της οδηγίας 2015/2302, από τις δικογραφίες που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο δεν προκύπτει ότι οι επίμαχες στην κύρια δίκη εθνικές νομοθεσίες και ασφαλιστικές συμβάσεις προέβλεπαν τέτοιου είδους αποκλεισμό. Εν πάση περιπτώσει, ένας τέτοιος αποκλεισμός δεν θα μπορούσε να δικαιολογήσει διαφορετική μεταχείριση. Πράγματι, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 40, η οδηγία αφορά κινδύνους όπως η ταυτόχρονη αφερεγγυότητα αρκετών από τους μεγαλύτερους διοργανωτές ταξιδιών. Ουδεμία πρόβλεψη περιέχει ως προς το εάν η αξίωση επιστροφής που έχει ο θιγείς από την αφερεγγυότητα του διοργανωτή ταξιδιώτης ανάγεται στη μη εκτέλεση του πακέτου ή στην άσκηση από τον ταξιδιώτη του δικαιώματός του να καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού σε μία από τις περιπτώσεις που προβλέπει η οδηγία.

90 Ως εκ τούτου, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας που μνημονεύεται στη σκέψη 82 της παρούσας απόφασης και της αρχής της ίσης μεταχείρισης, το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 έχει την έννοια ότι η εγγύηση έναντι της αφερεγγυότητας των διοργανωτών ταξιδίων περιλαμβάνει τις αξιώσεις των ταξιδιωτών περί επιστροφής που γεννώνται κατόπιν καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού η οποία λαμβάνει χώρα, σε μία από τις περιπτώσεις που προβλέπει η οδηγία αυτή, προτού ο διοργανωτής ταξιδίων καταστεί αφερέγγυος.

91 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-771/22 και στο μοναδικό προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-45/23 πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 έχει την έννοια ότι η παρεχόμενη στους ταξιδιώτες εγγύηση έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή οργανωμένων ταξιδίων έχει εφαρμογή όταν ο ταξιδιώτης καταγγέλλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού λόγω αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων κατ' εφαρμογήν του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας και, μετά την εν λόγω καταγγελία, ο διοργανωτής ταξιδίων καθίσταται αφερέγγυος, αλλά ο ταξιδιώτης δεν έχει λάβει, πριν από την επέλευση της εν λόγω αφερεγγυότητας, πλήρη επιστροφή των καταβληθέντων ποσών την οποία δικαιούται βάσει της τελευταίας αυτής διάταξης.

Επί του δευτέρου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-771/22

92 Λαμβανομένης υπόψη της απάντησης που δόθηκε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-771/22, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση αυτή.

Επί των δικαστικών εξόδων

93 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους των κύριων δικών τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον των αιτούντων δικαστηρίων, σ' αυτά εναπόκειται να αποφανθούν επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2302 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με τα οργανωμένα ταξίδια και τους συνδεδεμένους ταξιδιωτικούς διακανονισμούς, η οποία τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 και την οδηγία 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και καταργεί την οδηγία 90/314/ΕΟΚ του Συμβουλίου,

έχει την έννοια ότι:

η παρεχόμενη στους ταξιδιώτες εγγύηση έναντι της αφερεγγυότητας του διοργανωτή οργανωμένων ταξιδίων έχει εφαρμογή όταν ο ταξιδιώτης καταγγέλλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού λόγω αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων κατ' εφαρμογήν του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας και, μετά την εν λόγω καταγγελία, ο διοργανωτής ταξιδίων καθίσταται αφερέγγυος, αλλά ο ταξιδιώτης δεν έχει λάβει, πριν από την επέλευση της εν λόγω αφερεγγυότητας, πλήρη επιστροφή των καταβληθέντων ποσών την οποία δικαιούται βάσει της τελευταίας αυτής διάταξης.

(υπογραφές)